

מחברת התיג'אן

ס

"יאהבני אישי" 1 "הבדל יבדלני" 2 ודומה ויבא הסגול במקום צירי כמו "אל תמחי" 3 "ואל תמח" 4 "צור ילדך" 5 ודומה ויבא במקום חרק כמו "אָקבו את ה'" 6 "אָקונו לנו שועלים" 7 ודומה ויבא במקום קמץ כמו "מבית אל מבטחם" 8 ודומה ויבא במקום פתח כמו "ויתנחם" 9 חתנחלו" 10 "גש הלאה" 11 "וייקץ נח" 12 ודומה ויבא ההולם במקום קמץ כמו "ולכה זָקָה ישראל" 13 במצאָם אותו" 14 ודומה ודון על דרך זו בכל אשר תמצא וכולם פלאים ויוצאים מן העקרים וכל זה לפי צחות הלשון זה הוא שראינו לכתבו כאן מענין המלכים בדרך קצרה קרובה. והמלאכה מרובה. והכל מפורש ב"ספרי הדקדוקיין" ולא נשאר אלא דרך ידיעת השוא ועתה נבאר מחלקותיו. ודרך תוצאותיו:

שער ידיעת השוא הנד והנח:

דרך ידיעת השוא השוא נחלק לשני מחלקות אחד נח ואחד נד סמני הנח שהוא מישב את האות ומיניחו ומושכו עם המלך שלפניו כמו יִשְׁרָאֵל השוא שתחת השין נח והיא נמשכת עם הינד במלך היוד והיא החרק וכן זְמִירִי "זְמִירִי" 15 ופְּסִלִי" 16 ודומה ומסימניו שהוא חולק את המלה לשתיים ושלוש כמו "תִּקְצֹץ צִפִּים" 17 נָקַל לבדה וצָפַל לבדה וצָפַים לבדה וכן בסוף התיבה ללא סופה בשוא נח היו שתי התיבות נשמעים כתיבה אחת כמו "בְּרָאשִׁית בְּרָא" 18 הנחת המלה שית והתלוי נח ואמר ברא נפסקה זו מזו ואלו

באור ומראה מקום

(1) בראשית כט 32. (2) ישעיהו נו 3. (3) ירמיהו יח 23. (4) נחמיה יג 14. (5) דברים לב 18. (6) תהלים לא 24. (7) שיר השירים ב 15. (8) ירמיהו מח 13. (9) במדבר כג 19. (10) שם לג 54. (11) בראשית יט 9. (12) שם ט 24. (13) במדבר כג 7. (14) בראשית לב 20. (15) יחזקאל טז 4. (16) ישעיהו מח 5. (17) שם ח 19. (18) בראשית א 1.

מחברת התיג'אן

סא

היה התלוי נד היה נשמעין כאלו הן בראשי תִּבְרָא ודון על דרך זו זה הוא דרך השוא נח ועוד שהוא מוכיח על מלת נקבה כמו "רחצת כחלף" 1 וזה במקרה לא בעיקר 2 וכל שוא נח האות הסמוך לו אם היה מאותיות בגד כפת יצא בדגש לעולם ואם היה נד יצא האות ברפי כמו שיתבאר והשוא הנח נמשך עם האות שלפניו כמו שאמרנו והשוא הנד נמשך עם האותיות שלאחריו כמו "וישָׁקנו" 3 השוא שתחת השין נח יפי כך הוא נמשך עם היוד והשוא שתחת הכף הוא נד לפיכך הוא נמשך עם שלאחריו נמצאת המלה כאלו היא מחלקת ויָשַׁל לבדה קָנו לבדה ועל דרך זו כל הדומה ולעולם לא יהיו שני שאוין נחין כאחד ובזמן שיהיו שני שאוין יהיה הראשון נח והשני נד ולא יהיה נח אחר נח לעולם ולעולם לא יהיה שוא נח סמוך לשוא נד אלא שלישי לו או יתר כמו בְּיִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה זה הוא דרך הנח: סימני השוא הנד כבר בארנו שהאותיות הן עשרים ושתיים והן נחלקין בשוא לשלש מחלקות הלקח הראשון אתהע שהן אותיות הגרון כל אות שיהיה תחתיו שוא והיה סמוך לאחד מאותיות אתהע יצא אותו השוא במלך שהוא תחת אות אתהע הסמוך והוא כמלך חטף קל כמו "וְאִם ככה" 4 יצא הוא בחרק חטף ואם יש עם השוא געיה יצא בחרק בשוה כמו "וְאִם-יִוְתָר" 5 נקרא כאלו הוא נקוד ואם וכן "וְאִם-לִי" 6 יצא השוא בקמץ חטף ואם יש עמו געיה יצא כמלך בשוה

שחתה

באור ומראה מקום

(1) יחזקאל כג 40. (2) שוא זה (בסוף המלה אחרי שוא אחר) הוא אף פעם אינו מקורי אלא תוצאה ממקרה (דקדוקי). (3) בראשית כח 18. (4) במדבר יא 15. (5) שמות כט 34. (6) שם ג 13.

כאלו הוא נאמר וכן נקנה יצא השוא בקמץ קל ואם יש עמו געיה יצא כמלך נקנה כאלו היא נקנה וכן רחוקה יצא השוא בחולם קל ואם יש עמו געיה נקרא בחולם שלם כמו "רחוקה-היא" 1 כאלו היא רחוקה היא וכן "נקלה חרב" 2 בקמץ קל וכן "נתקך" 3 יצא בחרק קל וכן "ברוך ה' לעולם" 4 השוא יוצא בחולם קל ואם יש געיה יוצא בחולם שלם כמו "יהי שמו לעולם" 5 כאלו הוא נקוד לעולם "ועלה הגבול" 6 בקמץ קל "ואם רע קציניכם" 7 בצירי שלם זה הוא דרך אההע בשוה הסמוך לו והוא שיהיה האות שעליו השוא משאר אותיות חוץ מאההע אבל אם היה האות בעל השוא מאותיות אההע וסמוך לו אות כמותו מאההע אין השוא יוצא במלך הסמוך לו אלא בנקודות שעליו בלבד לפי שאותיות אההע אינן יוצאין בשוא לבדו אלא בשוא ופתח או בשוא וקמץ ברוב המקומות לפיכך נקרא במלכו ואינו נקרא במלך. האות הסמוך לו כמו "קמאו כף" 8 השוא שתחת החית יוצא בפתח שעמו לא בשרק שעל האלף ודן על דרך זו: החלק השני כל שוא שיהיה על אות חוץ מאותיות אההע וסמוך לאותו האות יור יצא ה'וד במלכו ויצא השוא הסמוך לו בחרק קל לעולם ואם יש עמו געיה יצא בחרק שלם כמו "לירמיה" "לשקשה" 9 ויאוה 10 "קנקב" 11 קיום "לזבשה" 12 בכולן יצא השוא בחרק קל ואם יש עמו געיה יצא בחרק שלם כמו "גיד אשה" 13

(1) שופטים יח 28. ראה נורצ'י. הוא מצטט את המסורה המבדלת את הפסוק שלנו ממבדל ל 2. (2) הושע יא 6. (3) שיר השירים ז 10. (4) תהלים פט 53. (5) שם עב 17. (6) יהושע טו 6 והואה. (7) שם כד 15. (8) ישעיהו נה 12. (9) דברי הימים א כה 24. (10) מלכים ב יח 18. (11) שופטים ז 25. (12) תהלים טו 6. (13) שופטים ד 9.

כאלו היה גיד ואם יאמר אדם הואיל והשוא שיש עמו געיה נקרא כמלך למה לא נקדוהו במלך מתחלתו ידע כי השוא שקודם ה'וד סמן למנוכר 1 ואלו היה מלך היה מיועד 2 כמו "קיום זבחכם" 3 מנוכר כלומר באיזה יום שיהיה ביום ההוא מיועד הפך ים לזבשה. 4 מנוכר "זיבשה עבר ישראל" 5 מיועד וכן ברוב המקרא והכתוב צריך למנוכר ולמיועד לפיכך ינקד בשוא כדי שיוכר שהוא מנוכר ונקרא באיזה מלך הראוי שנקבר עליו ועי עלה זה שנוי בל השואין שבכל החלקים: החלק השלישי שאר האותיות והן שבעה עשר החזר ה'וד עליהן והיו שמונה עשר אלו השמונה עשר אם היו בראש התיבה ואין סמוך להן לא אההע ולא יור יצא השוא שתחתיהן במלך קל והוא הפתחה לעולם כמו "קרב קם" 6 "קצושיכם" 7 קצו וראש נכור לפלך ודומה כולן יוצאין בפתח קל ואם יאמר אדם למה לא יהיה תחתיהן פתח עם השוא ידע כי כבר קברו בעלי הלשון והדקדוקין שלא יעשו על אות אחת שוא ומלך אלא אההע בלבד לפי שהן אותיות הגרון ואם יאמר למה לא יהיה תחתיהן פתח לבדו אמור לו אינן ראויין לפתח כי הפתח יחזק המלה ויסמך לו דגש ברוב המקומות חו ראויה לרפיון וראויה לפתחה לפיכך עושין השוא והקורא אותה יפתחה בפיו ואם יש עם השוא שתחתיהן געיה יצאו בפתח שלם כמו לנחלת בני ישראל" 8 "קבא אליו" 9 צרור המור" 10 ודומה: בענין השוא האות שיש עליו השוא לעולם

(1) "מנוכר" בערבי לא מוגדר. בלי ו' הידיעה. (2) "מערף" בערבי מוגדר. בלי ו' הידיעה. (3) ויקרא יט 6. (4) תהלים טו 6. (5) יהושע ד 22. (6) משלי יד 28. (7) יחזקאל יד 9. (8) יחזקאל לה 15. (9) תהלים נא 2. (10) שיר השירים א 13.

מחברת התיג'אן

כמו גִּיּוֹןָאֵל ואם יאמר אדם הלא מלת "שְׁמֶרָה נפשי" 2 "קִשְׁנו אותה" 2 ודומה הוא נד בצד הוא נח אמור לו אלו המלות אין לשוא בתחלתן לא טעם ולא עילה ואי אפשר להוציאו בפה ולא עשו אותו אלא כדי לחטוף בקמץ ולהקל בו כדי שלא יכבד וכבר אמרנו ושאי אפשר לשני שואין נדין כאחת או נחים כאחת או נד ונח כאחת אלא בזמן שיהיו שני שואין כאחת יהיה הראשון נח והשני נד בכל מקום ולא ימצאו שני שואין נחין כאחת אלא בסוף התיבה בלבד כמו "וּשְׁבֶּתָּ בלבנון" 3 מִקְנֶתָּ בארזים" 4 וכן "וַיִּשָּׁב וַיֵּרָךְ יִפְתָּ" 5 ודומה וכן יורה על הנקבה "וַיִּשָּׁבָה עַל מִטָּה" 6 ודומה וכל שוא יחידי באמצע התיבה לעולם נח כמו "וַיִּקְרֵי מִשְׁפָּצֵי דָבָרִי" ודומה אלא אם היה בו דגש הרי הוא נד כמו אֶתָּה אֶתְּךָם "אֶתְּקַנְךָ" 7 ודומה או אם הוכבד האות שלפניו כמו "וַיִּשָּׁבָה" 8 הַמְדַבְּרִים" 9 וכן אם נפתח האות שלפניו והוא נד בו מעט יהיה שוא הסמוך לו נע מעט וירפה האות שבצדו כמו וַיִּבְרָךְ וַיִּבְרָךְ; וכן כל שני אותיות. בתיבה אחת צבותות" 10. זו לעומת זו עמותות" 11. כל המקרא על דרך זה. מפי כל סופר וחזה. הסימן הזה לא ירזה" 12. אם געיה לאות ראשון. תקדום בנעימות לחסון" 13. יפתח פיו בשוא שתחת האות הראשון" 14. כמו "וַיִּשְׁלַח

באור ומראה מקום

(1) תהלים סו 2. (2) יחזקאל לב 20. (3) ירמיהו כב 23. (4) שם. (5) במדבר כא 1. שם כד, 19 בראשית ט 27. (6) יחזקאל כג 41. (7) ירמיהו כב 24. (8) ראה ע' 65 שורה 12. (9) שמות ו 27. (10) "קְשֻׁרִים"; בכתב (בתנ"ך) בלבד, כפי שמראה המלה אלומה, רות ב 16. (11) "קְרֻבִים"; בתנ"ך השם עמית ועמת. (12) כלל זה לא יקול בו, כלומר, אינו ניתן ליוצאי־מִן־הכלל. (13) משהמשים בו במקום, "לחם" התנכ"י במובן של "ביטוי, הגיה". (14) עם פתח מבטאים את השוא הנמצא בראשונה משתי אותיות דומות.

מחברת התיג'אן

את שולליהם" 1 השוא שתחת הלמד נע וכן "ובזו את בוזיהם" 2 "יסכחו צִלְלִי" 3 "המלקקים" 4 "קול יללת" 5 ואם אין געיה אצלם. לא יפתחו לעולם. אבל גוללם. ולא יפצחו במלם. כמו "הננו אתנו לך" 6. הוי החוקקים חֲקָקִי אֵין" 7. כי ינטו צִלְּי ערב" 8 הֲנִי אני. ודומה. וכל מזה הומה. הוא כעור וסומה. לבורים ידמה. חוץ מחמש פסוקים 9 על זה פוסקים. ובהן שש חלקים 10. כי געיה להם סמוכה. ועמהם משוכה. ובהם תמוכה. ושמורה וערוכה. והם לא נפתחים. ובפה לא נפצחים. והן "בצר להם ישחֲקֶנִי" 11, זובח תודה יכבֶּדֶנִי" 12, אז יקִרְאֶנִי" 13, ישחֲקֶנִי ולא ימצֶאֶנִי" 14, ומשחרי ימצֶאֶנִי" 15 וְכֵן כל לשון אכילה. אם בשלש נקודות פעולה. בפתחה מלולה. בלי לשון כלולה 16. כמו "ועגת שערים תאכלנה" 17 השוא שתחת הכף נפתח מעט וכן "בעצבון תאכלנה" 18 ודומה חוץ מאחד. בקהלת מיוחד. "ברבות הטובה רבו אֲכִלְיָה" 19 הכף נח; וכן כל לשון הליכה. לדגשה סמוכה. בפתחה ערוכה. בלשון לא כרוכה 20. כמו אֲלֶכְה־לִי אל הגדולים" 21 השוא שתחת ה'למד נפתח וכן "נִלְכֶּה־נָא דֶרֶךְ" 22 "עתה

באור ומראה מקום

(1) יחזקאל לט 10. (2) שם. (3) איוב מ 22. (4) שופטים ז 5. זכריה יא 3. בכתב היד שבידי יללת. (6) ירמיהו ג 22. (7) ישעיהו י 11. (8) ירמיהו ו 4. (9) הקונטרס אומר מארבעה. כנראה מפני שהדוגמא השלישית והרביעית נפגשות בשני החלקים של אותו פסוק. (10) הקונטרס אומר: ועליו חולקים. לפי הקרי שלני המובן הוא: באלה (חמשה פסוקים, יש שש דיגמאות) מנוגדית" לכלל, היות והפסוק הרביעי שצוטט מאחד בתוכו שתיים מהן. (11) הושע ה 15. (12) תהלים נ 23. (13) משלי א 28. (14) שם. (15) משלי ה 17. (16) כלומר, אם הלמד סגולה, יבטאו אותה עם פתח "בלי לשון כלולה", כלומר עם פתח קל. בסוף התנך הרבני — בקריאה כלה. (17) יחזקאל ד 12. (18) בראשית ג 17. (19) קהלת ה 10. (20) ראה להלן ע' 68 שורה 5. (21) ירמיהו ה 5. (22) שמות ה 3.

נלכה שם¹ כל המקרא על זה ירוץ. בדבר חרוץ. ולא פרוץ. ושאר המקרא. בלא פתחה נקרא: ועוד למקצת הסופרים כל לשון ברכה. אשר במקרא ערוכה. אם טעמה על כף נסוכה. פתחה ארוכה. כקשת דרוכה. כמו "ואברכה מברכך" ² "ברכני גם אני אבי" ³ "ואני אברכם" ⁴ "ברכו ה' מלאכיו" ⁵ ודומה ואם טעמה על בית תמוכה. כולה כרוכה ⁶. כמו והתקרכו בו" ⁷ "ויחזקרכו" ⁸ "ויאמר דוד לכל הקהל ברכו נא" ⁹ חוץ מאחד. במקרא מיוחד. כי על כף טעמו. והוא כרוך בנאמו. ולקצת הוא שמו. [ולעיליא] ברכת" ¹⁰ ועוד למקצת הסופרים כי כל ריש אשר יהיה בין שני קמצים או בין קמץ וחרק או שרק יפתח השוא אשר תחתיו כמו הקכוש הקנחה הקפאים הקש. ים הקנדים ודומה וכל זה לפי העקרים שהקדמנו שכל שוא שקדמו אותו נמשך וכבד וארוך יהיה אותו השוא נע וכאלו אותה המלה מחלקת ומקום השוא הוא תחלתה ולכן הוא נפתח וסמוך לה רפי כמו "ושבה וסגר הפדברים" ¹¹ המדבר" ¹² ודומה ודבר זה לא ישתנה. ולעולמי עד ימנה:

כבר ביארנו בחלק ראשון שיש ללו הלוי דרך בנקודתיו ותוצאותיו. וזה הוא משפטיו לפי מחלקותיו. אם היה לו הלוי על מלה שהיא מלעל תהיה הלו קמוצה ברוב המקומות כמו "קנה שמים נא" ¹³ "ויאספו יין וקנז הרבה" ¹⁴ "הוציא לחם ויין" ¹⁵

באור ומראה מקום

(1) שמואל א' ט 6. (2) בראשית יב 3. (3) שם כז 34. (4) במדבר ו 27. (5) תהלים קג 20. (6) היא. כלה עטופה כלומר לריש אינו מבוטא עם וקאל ברור. ההפך נאמר ע"י המשפט. (7) ירמיהו ד 2. (8) תהלים עב 17. (9) דברי הימים א' כט 20. (10) דניאל ד 31. בפסוק זה "אחר" בא בתור שם עצם, כלומר מתחיל ולקצת. בהתאם לפרוש המליך ילקצת הוא שמו. (11) ראה לעיל ע' 65 שורה 12. (12) בראשית מה 12. והלאה. (13) בראשית יד 22. (14) ירמיהו מ 12. (15) בראשית יד 18.

ימה נקדמה" ¹ "נכרתה ברית אני נא" ² "זהב נכסף" ³ "ועגל נכשב" ⁴ "יחור נאיל" ⁵ ודומה ובמקצת המקומות יהיה בשוא כמו "ואתם אספו יין וקנז" ⁶ "ובקר נצאן" ⁷ "כל חלב שור נכשב" ⁸ "עם גדול ורב" ⁹ ודומה ואם יהיה ואו הלווי על מלת מדרע יהיה בשוא כמו "אנשים ונשים" ¹⁰ "מה לי ולכם" ¹¹ "איש נאשתו" ¹² "קטן וגדול" ¹³ ודומה ואם יהיה ואו הלווי בשרק עם אות נח גלוי" ¹⁴ בצדו נקרא הלאו כאלו הוא אלף קל כמו "וקראתם בעצם" ¹⁵ "וקצרתם את קצירה" ¹⁶ ושמרתם ועשיתם" ¹⁷ "וקדמתם אותם" ¹⁸ "ובכן ראיתי רשעים" ¹⁹ ודומה כאלו הן אקראתם אקצרתם אשמרתם אלמדתם אבכן כולם נקראין באף קל ואם היה סמוך לואו הלווי אות מאותיות אחהע והוא בשבא ופתח יהיה על הלאו פתח כמו "ונאקלה ויכלהו" ²⁰ ונציתם ודומה והוא ראוי להיות שרק כמו ויגמורו" ²¹ ודומה אלא נפתח בשביל אות הגרון הסמוך לו שהם פתוחין לעולם ואם היה סמוך לואו הלווי יוד רפי יהיה הלאו בחרק והיוד נח כאלו אינו כמו וינא מצוה הוא" ²² "ויפת תאר" ²³ "וינחמו סגרת" ²⁴ "ויהודה בא" ²⁵ "וישחקו לפניו" ²⁶ "וישיבו מדרכם הרע" ²⁷ "ויעידהו לאמר" ²⁸ "ויסדתיך בספירים" ²⁹ "וישב אל ה,

באור ומראה מקום

(1) בראשית כה 14. (2) שם לא 44. (3) שמות כה 3. והלאה. (4) ויקרא ט 3. (5) שם ט 4. (6) ירמיהו מ 10. (7) דברי הימים א' יב 41. (8) ויקרא ז 23. (9) דברים ב 10. (10) ירמיהו מ 7. (11) שמואל ב' טז 10. (12) בראשית ז ב. (13) שמואל א' כה 36. (14) בערבית. "סאכן צ'אהר" כשרגיל פתרגמים אותו בנח נראה. (15) ויקרא כג 21. (16) שם 10. (17) דברים ד 6. (18) שם ה 1. (19) קהלת ח 10. (20) ירמיהו י 25. (21) דברים כא 21. (22) משלי יג 13. (23) שמואל א. כה 3. (24) יחושע ו 1. (25) דברי הימים ב. כ 24. (26) שמואל ב. כ 14. (27) ירמיהו כג 22. (28) מלכים א. כא 10. (29) ישעיהו נד 11.